

delegatio certis in casibus admitteretur à delegatis facta, qui essent meri executores, aut qui constituti essent ad recipiendos testes in causa civili, quod sanè non obtineret, si subdelegationes omnes abolitæ Bonifaciano rescripto fuissent. Quid his subdelegationibus obesse potest Tridentinum decretum, quando nihil aliud in animo habuerunt Tridentini Antistites, quam Bonifacianæ constitutionis sententiam pressius urgere, ejusque intimam sententiam melioribus adhuc propositis regulis confirmare? Præterea olim quidem non erant certa designata loca, in quibus delegati à Sede Apostolica jurisdictionem exercere tenerentur, argumento canonis 4. & passim can. 3. quæst. 6. Verùm cum in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. celebrato nonnulli rescripta impetrantes ea disciplina abuterentur ad adversarios suos defatigandos, statutum fuit, ne ultra duas dietas (nomine singularum dietarum viginti milliariorum distantiam intelligo, l. 3. ff. de verb. signific.) prætextu Apostolicæ delegationis quisquam extra suam diocesim traheretur, nisi consensione partium ad remotiores judices directum rescriptum impetratum fuisset, cap. 28. & 29. de rescriptis. Deinde à Bonifacio VIII. decretum fuit, ut, si actor, & reus ex eadem diocesi fuerint, vel civitate, extra ipsas, nisi consensu litigantium, delegatus dari non possit, nisi vel Episcopus ipse, vel Capitulum Cathedralis Ecclesiæ, vel civitas ipsa contra aliquem, vel aliquis contra ipsos delegationem impetrent, vel nisi civitas, aut diocesis esset actori, aut reo minus tuta, quibus tamen in casibus non ultra dietam trahi colligans queat. Quod si actor, & reus diversæ sint dioceseos, cautum saluberrimè fuit, ut in diocesi rei delegatus ab actore impetretur, nisi suspicio ab actore non levis respectu Judicum Diocesanorum allegetur, qua tamen iterum in specie reus ultra unam dietam minimè trahatur, cap. 11. vers. *cum verò* & vers. *cum autem* de rescriptis in 6.

Delegatus Apostolicus ritè constitutus reum citare debet, & causam prosecui in civitate, vel in diocesi, in qua est deputatus, nisi aliter inter litigantes ipsos communi consensione conveniat, dicto cap. 11. vers. *in nullo*; & in judicium vocatis de sua delegatione fidem perspicuam facere, ut noverint litigantes, dati judicis potestatem, argumento capituli 21. & 40. de offic. jud. deleg. Quid verò, si reus conventus datum judicem tanquam suspectum recuset? Justæ suspicionis causæ in jure probantur, si delegatus sit dominus impetrantis, cap. 17. eod. tit., si sit concanonicus, aut officialis illius, qui rescriptum impetravit, cap. 25. & 35. eod. tit.; aliaque, quæ contra ordinarios judices proponi possunt. Planè erunt istæ proponendæ ante litem contestatam, nisi fortè de novo post litem contestatam emergant, dicto cap. 25., & cap. 4. de exception., iisdemque propositis non erit à delegato ulterius procedendum, ne ad faciendam quidem subdelegationem, quousque non constet, eas causas, aut illegitimas esse, aut temerè objectas, cap. 5. de offic. deleg. in 6. Earum causarum probatio coram electis arbitris erit faciendæ, cap. 41. de appellation., concessa ab eisdem arbitris, ubi æqua id suggerat ratio, facultate Pontificem Maximum appellandi, cap. 41. vers. *Tertio*, & cap. 61. de appellation., nisi tamen plures sint condelegati; tunc enim, uno ex iis tanquam suspecto proposito, condelegatus alter de suspicionis causa cognoscet; aut nisi delegatus sit officialis Episcopi; tunc enim, Episcopus de suspicionis causa judicabit, cap. 4. de offic. deleg. in 6., quemadmodum & ubi subdelegatus tanquam suspectus recusatur, ad subdelegantem pertinebit causas pendere suspicionis, cap. 27. vers. *Cum verò* de offic. deleg. Illud delegatis judicibus observandum præcipiunt sacri canones, ut gratis omnia expediant, nihilque à litigantibus recipiant, ne adessorum quidem prætextu, cap. 10. de vita,

&

& honest. cleric. Exceptionem adjecit Bonifacius VIII. in cap. 11. vers. *Insuper*, & sequentibus de rescript. in 6., nisi forsàn esculentum, vel potulentum mera liberalitate oblatum, quod paucis consumi diebus possit, vel nisi cum delegatum propter causam sibi commissam contigerit extra suum domicilium proficisci; tum verò modus pro impensarum ratione servandus; imò si pauperes fuerint litigantes, ne hæc quidem exceptio locum habeat; vel nisi necessarium sit, assessorem consentientibus colligantibus eligendum adsumi, assignato ipsi salario, providè ex delegati officio moderando; quod etiam servandum præcipitur pro salario notariorum, ita tamen, ut cavendum sit delegato, ne de salario sive adessori, sive notario præstituto quoquo modo participet.

Extinguitur delegatio morte delegati, nisi dignitati potius, quam personæ facta deprehendatur; tunc enim ad successorem in dignitate causæ cognitio devolvitur, argumento cap. 7. de rescriptis & cap. 42. de offic. jud. deleg., Novella Justiniani 134. cap. 6. Id adeo verum est, ut si plures non disjunctivè, sed in solidum delegati fuerint, morte unius; etiam cæterorum jurisdictio irritetur, nisi qui mortuus est, condelegatis jam mandavisset vices suas, &

condelegati jam judicium cœpissent, cap. 30. de offic. jud. deleg. Idem ferè dicendum est, si mortuus fuisset Pontifex Maximus, qui eum delegaverat. Quamquam enim certis in casibus, uti superius observandum fuit, aliud vigeat in Legatis Apostolicæ Sedis, juxta capitulum 2. de offic. Leg. in 6.; idem tamen delegatis judicibus denegatur, argumento dicti cap. 20., nisi jam cœptum judicium fuisset, sive aut facta jam citatio, aut etiam secuta litem contestatio, juxta capitulum 19. & 20. de offic. jud. deleg., de quibus jam superius nonnulla adnotabam, cum de modis quærerem, quibus rescripta Pontificia irrita fiunt. Exceptio est in mero executore, cap. 9. de offic. jud. del. in 6., & fidei gratia in Inquisitoribus adversus hæreticam pravitatem constitutis, cap. 10. de hæret. in 6., quorum officia etiam post mortem Pontificis perseverant. Denique vix opus est adnotare, dicta sententia cessare jurisdictionem in delegato, tantum manente suprema jurisdictionis parte, quæ in executione sententiæ consistit, intra annum necessariò explicanda, cap. 2. de offic. jud. deleg., item cessare eandem jurisdictionem revocatione Pontificis Maximi, aut causa ex cessione delegati ejusdem ad Pontificem Maximum translata, argumento capituli 5. de officio Legati.

CAPUT V.

De Sede Pontificis Maximi vacante, & Successoris electione.

Huc referenda est pars tituli 6. lib. 1., & tituli 9. lib. 3.

Quod in universis Episcopalibus Ecclesiis, sive de jurisdictione Episcopali à clero, vel capitulo exercenda sive de designandi successoris facultate, jamdiu ab Apostolicis temporibus usque ad recentiora sæcula vixit, illud ipsum etiam observatum esset in

Tom. I.

Ecclesia Romana, dum vacaret, sive in suprema interim explicanda potestate Pontificali, sive in designatione successoris faciendæ, nisi qua ob muneris gravitatem, qua ob plura identidem suborta schismata, quibus ob supremam illius Ecclesiæ dignitatem nemo erat, qui com-

L mo-

modè posset occurrere, singularia nonnulla constituenda fuissent, cap. 6. in fine de electione. Ex eo factum est; ut inconstans ea disciplina fuerit, & variis vicibus obnoxia, quibus modò illorum, ad quos pertinet ea Sede vacante Ecclesiam regere, certis finibus coercenda jurisdictio fuit, modò quidam, qui ad electionem concurrere potuissent, à suffragiis excludendi fuerunt, modò etiam à religiosissimis, potentissimisque Principibus imploranda præsidia, quibus legitimæ electiones confirmatæ sine contradictione turbarum ad schismata pronarum ad effectum producerentur. Quamobrem non aliam in hac re ponendam regulam puto, quam istam: Nimirum ea omnia, quæ in Cathedralibus Ecclesiis vacantibus jure communi vigent, & in vacante Ecclesia Romana vigere oportere, nisi adpareat singularibus legibus detractum illis fuisse; atque ideo, si proponatur specialis quædam disciplina in Romana Ecclesia observanda, eam non aliter recipendam, quam si de jure speciali constet, quo eadem recepta fuit, aut confirmata. Et reverà, si in Cathedralibus universis Episcopalis jurisdictio devolvitur ad clerum Cathedralis Ecclesiæ, scimus olim in Ecclesia Romana devolutam fuisse ad clerum ejusdem Ecclesiæ Romanæ, cujus rei argumentum suppeditat canon 26. dist. 50., ubi vacante Pontificia Sede deprehenditur Romanus clerus Cypriano ex Africa consulenti rescripsisse. Item si in Cathedralibus Ecclesiis successoris Episcopi electio jure communi ad clerum, & populum civitatis spectat, ad clerum quoque, & populum Romanum pertinuit olim ante singulares editas constitutiones electio Romani Pontificis, quò respexisse videtur auctor canonis ultimi dist. 79., neque enim recipienda est illa fabella evulgata de Petro Apostolo, quasi ipse suffragio suo sibi successorem designaverit, uti legitur inter cætera in can. 2. caus. 8. quæst. 1., utpotè quæ impostorum monumentis innititur, non ger-

manis ac fidelibus testimoniis.

Itaque, ut liquet, tota disputatio eò reducitur, ut, quæ singularia pro temporum varietate inducta sunt, investigemus. Primum singulare quiddam definire cœpit temporibus Bonifacii I. circa annum 419. Cùm enim mortuo Zozimo clerus, & populus divisissent suffragia inter Bonifacium, & Eulalium, nec dirum inde subortum schisma nisi factò 250. Episcoporum Concilio, & post curam ecclesiasticæ pacis in fidem Augusti receptam, pacatæ res fuissent, declarata tandem legitima Bonifacii electione; Bonifacius idem futuræ successoris sui electionis præsidium ab Honorio Augusto imploravit, ut, quid opportuniùs videretur, id ille Legatis Pontificiis eam ob causam missis significaret, can. 1. dist. 97. Hinc statutum generaliter in primis, ut nemo per ambitum Apostolicam Sedem conscendere moliretur; deinde speciatim, ut, si fortè ordinati duo inter medium schisma fuissent, uterque jure caderet, & ad novam electionem deveniretur, can. 2. dist. 97., juncto can. 8. dist. 79. Renovanda fuit prudentium Antistitum solertia sub finem quinti sæculi, quum Anastasio II. vita functo acerrimum aliud schisma emerisset conatibus Laurentii electi adversus Symmachi electionem; etenim post confirmatam electionem Symmachi in Concilio anni 499. cautum fuit, ut nemo pactionibus electionem subjiceret, & ut inter plures electos is semper præferretur, in quem major eligentium pars consensisset, can. 2. & 10. dist. 79. Præterea jamdiu post susceptum à Christianis Imperatoribus singulare Romanæ Ecclesiæ patrociniùm, obtinuerat, ut plurimùm in electione Pontificis illorum voluntati deferretur, quasi jus consentiendi in electionem, quod Romanus Populus antea explicaverat, præcipuè apud Imperatorem inesse videretur, præsertim postquam tradi cœpit, potestatem omnem à Populo Romano in Principem suum fuisse translata, l. 1. ff. de cons-

constitut. Princip. Hinc, ut puto, profectum est, ut quinto, & sexto Ecclesiæ sæculo ii ut plurimùm eligerentur Pontifices, qui Imperatoribus, aut Regibus in Italia dominantibus accepti essent, cujus rei exemplum esse potest, aut in Leone Magno legatione functo apud Alaricum Regem, qui Romanam urbem potestati suæ subjecerat, aut in Hilario legatione functo apud Orientales Imperatores, aut in Hormisda, qui Regi Theodorico Italiam occupanti acceptus erat, patrociniò quoque Justiniani Imperatoris, & potissimùm Theodoræ Augustæ, obtinuit Vigilii Pontificatum maximum etiam contra Sylverium. Scimus insuper, Pelagium Vigilii successorem Apocrysarii munere functum apud Imperatorem olim fuisse, quod officium etiam gessit Gregorius Magnus; ex quo facillè colligitur, Imperatoris gratiam legationis benè gestæ tempore conciliatam non parum ipsis valere potuisse, ut eorumdem electio ritè à clero Romano facta sine contradictione reciperetur.

Magnum illud Romanorum Imperium, quod soliditate sua æternum civibus videbatur, armorum, vi, ac potestate finitimos deterrebat, remotos quoscumque pœnè ad invidiam concitabat, fama denique sui ferè omnium ætatum regna facillè superavit; adeo post Justiniani ætatem, sive sub finem sexti sæculi, in frustula divisum fuit, ut non amplius Imperium dici, sed Imperii reliquæ potuisset. Hinc autem evenit, ut quemadmodum in interitum ferè adducta sunt, quæ publicam civium politiam olim stabiliverant, ita in ea parte etiam politia ecclesiastica formam mutaret, in qua Romani Imperatores quiddam agere ex consuetudine valerent. Itaque easdem cum Imperio vices patiebatur potestas adsentendi electionibus Pontificum Maximorum, & prout Imperium modò à Græcis abibat modò Græcis restituebatur, ita modò Imperatores Græci à quocumque jure abstinabant, modò jure quæsito juxta formam veterem experie-

bantur. Quod ut percipiatur, notandum est, Longobardos Italiam, & Romanam occupavisse circa annum 577., & tempore Pelagii II. Redit ad Græcorum Imperium urbs circa annum 630., pœnès quos permansit usque ad annum ferè 780. Itaque videamus in primis, quid vigerit sub Longobardis per annos quinquaginta & amplius, seu ab anno 577. usque ad annum 630., deinde quid vigerit iterum sub Græcis per annos 150. seu ab anno 630. usque ad annum 780. Planè anno 577. incidimus in tempora Pelagii II., ad cujus electionem nulla Imperatoris jussio accessit, ex eo quod Longobardi tunc obsiderent urbem Romanam, uti adnotat auctor Pontificalis in vita ejusdem Pelagii. Quamobrem quousque pristinam libertatem non recepit Roma, nullæ omninò fuerunt Imperatoris in electione Pontificum partes. Tantùm Romanus populus, aut qui erant in populo Optimates & Proceres, qui suo præsidio vices quodammodò Imperatorias gerere posse ad tuendam Ecclesiam videbantur, ad electionem à clero faciendam admittebantur, can. 6. dist. 79., imò, ut quoad fieri posset, Imperatori certus honos deferretur, iis elegi consueverat ex prudentia Romani cleri, cujus bonam apud Imperatores gratiam agnovissent. Sic post mortem Pelagii II. electus fuit Gregorius Magnus benè olim functus legatione Constantinopolitana, & simili de causa electus est post obitum Gregorii Bonifacius III., uti adnotavit Baronius ad annum 606. num. 1. In his ipsis temporibus adjunctis idem Bonifacius, ad evitandas præproperas electiones, & studia quorundam insigni ambitu notandorum, statuisse fertur, ut nonnisi post tertium diem à tumultu defuncto Pontifice de Successore eligendo tractare quisquam præsumeret; tum verò convocarentur ad eandem & clerus, & filii Ecclesiæ, quorum sanè nomine ego intelligo Optimates, & Proceres vetera populi jura quasi vice Principis explicaturos, can. 7.

dist. 79. Quænam fuerit hujus decreti causa si quærat, ego conjicio, eam extitisse, quod Bonifacius certum tempus præterlabi voluisset ab obitu Pontificis ad electionem Successoris, ut desiderium Imperatoris exquireretur, aut saltem Exarchi Imperatorii, qui Ravenne consistere solebat, juxta illud, quod notat Platina in vita Severini ad annum 638. his verbis: *Vana tunc habebatur Cleri, & Populi electio, nisi eam Imperatores, aut eorum Exarchi confirmassent.* Interea tamen Gothis urbem occupantibus, & vexantibus, sustinendum fuit, ut electionis factæ confirmatio à Regibus Longobardis postularetur, quæcumque tandem illius confirmationis vis haberetur; quæ nec concedebatur, nisi soluto certo eidem Regi tributo, uti colligitur ex Cassiodoro in libris variarum, & Gregorio Magno in commentario quarti Psalmi Pœnitentialis. Evasit tandem jugum Longobardorum Romana Civitas post initium sæculi septimi; tùm verò iterum exhibitura vetus in Constantinopolitanos Imperatores obsequium; post electionem à Clero consentiente populo factam, consuetudine recepit, ut electus confirmationem peteret ab Imperatore, Apocrysiis, seu Responsalibus eam ob causam ad eundem missis, uti refert Platina in vita Severini, & laudatus auctor Pontificalis in Vitaliano; quo tempore Imperatores iidem impositum à Longobardis tributum exigere non dubitarunt, allegantes, non dedecere, munera illa catholico Principi persolvi, quæ antea soluta Principi Ecclesiæ infenso deprehenderentur. Res ita sese habuit usque ad Agathonis tempora circa annum 679. Nimirum Agatho à Constantino Pogonato obtinuit, ut, reservata gratia Augusti confirmationis consuetudine, tributum omne remitteretur, uti iterum notat auctor Pontificalis in Agathone, can. 21. dist. 63. Imò neque heic constitit Pogonati pietas, & in Romanam Ecclesiam benevolentia, ac religio; nam non multò postea, sive circa

annum 685., Benedicto II. Papæ concessit, ut quicumque in posterum à Clero, populoque in Pontificem Maximum electus fuisset, is statim, & irrequisito Imperatore, pro legitimo Antistite haberetur. Rursum id testatur auctor Pontificalis in Benedicto II. Nemo non intelligit, actum deinceps omnino fuisse de confirmationibus Principum Constantinopolitanorum, præsertim quod paulò post translatum ab ipsis imperium deprehendatur ad Francos, Pippinum, & Carolum Magnum, urbe Roma libertate potita, & temporali etiam suorum Antistitum potestati subjecta. Ad ea ferè tempora pertinent canones 3. 4. & 5. dist. 79., qui auctorem habent Stephanum IV., ab aliis tertium nominatum. Electus ipse fuerat anno 768., non tamen sine contradictione multorum, qui duos alios, Philippum quendam, & Constantinum adhuc laicum designaverant. Contra hos celebratum fuit sub Stephano Concilium, ex quo laudati canones deprompti fuerunt; unde intelligimus, qua ratione ibidem statutum adpareat, ne quis Sedem Pontificiam obtinere posset, nisi vel Presbyter, vel Diaconus esset Cardinalis, nimirum ut retunderetur Constantini adhuc laici insolens ambitus, cæterisque laicis aditus ad similia molienda in posterum præcluderetur.

Incidit in hæc tempora disciplina Pontificiæ electionis, quæ exhibetur in libro Diurno Romanorum Pontificum, in quo norma erat agendorum à sexto circiter sæculo usque ferè ad decimum. Multa ibidem continentur in cap. 2. de ordinatione Summi Pontificis quæ opportunum est hoc in loco commemorare, ut sexti, septimi, & octavi sæculi disciplina clarius illustretur. In titulo 1. ejusdem capituli exemplar habetur epistolæ ad Exarchum Italiæ scribendæ ab Archipresbytero, Archidiacono, & Primicerio notariorum, qui dicuntur *servantes locum sanctæ Sedis Apostolicæ.* Per hanc epistolam conscius reddebatur Exarchus de morte

Pontificis, atque his verbis concludebatur: *Post divinum auxilium ad vestram Excellentiam, Domine Excellentissime, & Deo à nobis multis temporibus concedende, omnes habemus fiduciam. Ecce eventum lugubrem indicavimus, quia ad nostram consolationem humanum alibi non habemus confugium.* Succedit in tit. 2. decretum de electione Pontificis, in quo post enarratum Papæ obitum, & electionis alterius necessitatem, dicitur, *in unum convenientibus, ut moris erat, cunctis Sacerdotibus, ac Proceribus Ecclesiæ & universo Clero, atque optimatibus, & universa militari presentia, seu civibus honestis, & cuncta generalitate populi Romane urbis, à parvo usque ad magnum, suffragia in certam personam fuisse collata, cujus subinde merita enarrantur.* Post hæc in titulo 3. subjicitur *Relatio de electione Pontificis ad Principem,* qua consensus Imperatoris postulatur, & in titulo 4. similis propemodum relatio fit *de electione Pontificis ad Exarchum,* sicut & in tit. 5. conscius etiam redditur Archiepiscopus Ravennæ ejusdem electionis, & in tit. 6. ac 7. conscius pariter redduntur Ravennæ judices, atque Apocrysiarius. Subsequitur in tit. 8. *Ritus ordinandi Pontificis.* Concluduntur hæc omnia tribus editis fidei professionibus, quarum unam debebat electus Pontifex facere.

Translato Imperio à Græcis ad Francos non defuerunt, qui scriberent, ab Hadriano Papa circa annum 780. factam fuisse Imperatori potestatem eligendi Pontificem, & ordinandi Apostolicam Sedem, cujus traditionis monumentum extat in can. 22. dist. 63. Ego apocrypham hanc enarrationem puto, cujus primus auctor fuit Sigebertus scriptor undecimi sæculi, vir suspectæ fidei, quod Henrici Imperatoris Pontificales investituras sibi adserentis gratiam captare studebat. Neque enim antiquior historicus, ne ex iis quidem, qui Caroli Magni gesta accuratè descripserunt, de ea mentionem fecisse deprehenditur; imò hæc ipsa falsitatis redarguuntur in conspectu, & canonis 34. dist. 63., & si vera Gratianus narrat, canonis 29. ejusdem dis-

inctionis, ubi proponitur, Legatos Ludovici Imperatoris, quod, cum Romæ præsentibus essent, dum electio Pontificis celebraretur, ad electionem invitati minime fuissent, inde tamen adquevisse, cum intellexissent, id factum non in contemptum, eorum, sed ne in exemplum traheretur, in futuris electionibus Legatos Principum expectari. Quæ si vera sunt, apocryphum etiam dicemus canonem 28. dist. 63., qui tribui solet Stephano IV., alias V., ac proinde referri ad annum 816. quemadmodum apocryphum judicaverunt Baronius, Severinus Binius, Papebrochius, Natalis Alexander, & alii bene multi. Clarissimus Muratorius in tomo 2. parte 2. rerum Italicarum post editos plures canones Romani Concilii anni 863., & postquam deprehendisset, inter illos canone 11. memorari statutum Papæ Stephani, arbitratus est, nomine ejus statuti intelligi laudatum canonem 28. dist. 63. Mihi non videtur Muratorio adhaerendum, quasi ex actis Romani illius Concilii confirmata videatur canonis illius 28. auctoritas, quando sub nomine statuti Stephani Papæ commodè intelligere possunt statutum Stephani III., alias IV., quod refertur in can. 3. 4. & 5. dist. 79. Mortu Stephano V. successit in Romana Sede Paschalis anno 817., tùm verò cum Ludovico Imperatore publicæ pacis inita, quibus inter cætera confirmata fuit libera pœnès Romanos sui Pontificis eligendi potestas, hac tantum adjectione facta, ut consecratus Romanus Antistes Legatos ad Imperatorem mittere, causa mutæ sociandæ amicitiae, & pacis, idque ex veteri consuetudine jamdiu cum Pippino, & Carolo Magno observata, can. 30. dist. 63. Quid verò est, quod sub nomine Gregorii IV. de electione Hadriani II. retulit Gratianus in can. 29. dist. 63., quando Gregorius IV. Hadrianum II. ætate præcessit? Pertinet illud ad Pontificale Romanum, quod cum laudaretur apud Scriptores his breviter notis G. R. P., quæ

quæ significabant *Gesta Romanorum Pontificum*, Canonum Collectores, aut eorum amanuenses minus periti incautè legerunt *Gregorius Papa*, vel *Gregorius Romanus Pontifex*. Nihil autem ex eo monumento deducitur, quam electionem Hadriani II. anno 867. à solo Romano Clero, & populo celebratam fuisse. Nomine Leonis IV. refertur apud Gratianum canon 6. dist. 79., quasi editus circa annum 850., ubi cautum, ut electioni Romani Pontificis nemo ex Sacerdotibus, nemo ex Primatibus nobilibus, nemo ex universo Clero contradiceret. Sed veriùs tribuendus est Nicolao I. ad annum 863., uti tradidit Muratorius loco suprà laudato; cujus rei argumentum gravissimum est, quòd in Romano Concilio Nicolai canone 11. eadem ferè verba leguntur. Potius Leoni IV. tribuendus est canon 31. dist. 63., quamquam apud Collectores ea Leonis ad Lotharium, & Ludovicum Augustos epistola desideretur. Opportunum quippè fuerat tunc temporis stabilire, electionem Pontificis Maximi faciendam esse justè, & canonicè, quando scimus ex auctore Pontificalis in Leone IV., Romanos maximè timuisse, ne quidquam in ejus disciplina immutaretur. Sæculo decimo circa annum 960. diro schismati obnoxia fuit Ecclesia Romana ejectione Joanne XII., & in ejus locum suffecto Leone VIII., & deinde vita functo Joanne contra Leonem electo Benedicto V. Ab eodem Leone VIII. edictum ferunt in Romana Synodo anni 664. canonem 23. dist. 63. Verùm canon ille, in quo & memoratur facultas ab Hadriano facta Carolo Imperatori eligendi Pontificem, jam superiùs tamquam apochrypha rejecta, à viris eruditissimis omninò rejicitur, tanquam recentioribus temporibus obscuri cujusdam auctoris manu consarcinatus. Addi præterea potest, canonem eundem viribus destitutum esse, propterea, quod, etsi genuinus esset, cum auctorem ostenderet, qui illegitima electione fretus potissimum Ottomus imperatoris auctori-

tate Sedem Pontificiam occupaverat. Imò Otto ipse Imperator aliter de jure eligendi Pontificem Maximum scripsisse videtur, si verum est, quod sub ejus nomine (nomen Henrici Imperatoris ex inscriptione Gratiani Canonis omninò delendum est) traditur in can. 32. dist. 63., nec non in subjecto canone 33., ubi Imperator profitetur, nullas se partes in electione Romani Antistitis habiturum. Anno 1059. in electionibus Romanorum Antistitum, sicut & plurimorum Episcoporum, plura irrepserunt vitia, simoniam fovente avaritia, & ambitu seditiones concitante. Quamobrem Nicolaus II. plura salubria constituisse fertur, inter quæ extant canon 1. dist. 23., can. 1., & 9. dist. 79., ex quibus liquet, Cardinales jam tum cœpisse præcipuo suffragiorum jure gaudere, licet unà cum ipsis Romanus adhuc clerus, & populus admitteretur. Fatendum tamen est cum viris eruditissimis, ea monumenta fuisse recentiore ætate in parte corrupta, ac depravata. Ibidem legitur, à Cardinalibus Episcopis electum Pontificem esse consecrandum, quasi illi in ea parte Metropolitanis vice fungantur, item eligendum esse de Romanæ Ecclesiæ gremio, vel ex alia Ecclesia, si in Romana idoncus non reperitur, idque salvo honore Henrici Regis, qui futurus Imperator sperabatur. Denique facta fuit potestas Cardinalibus Episcopis cum religiosis clericis, & laicis etiam extra urbem Pontificem eligendi, quoties id expedire gravi de causa judicarent. Paucis huc usque disciplinam indicavi, quæ viguit usque ad duodecimum sæculum, quo tempore Gratianus suum Codicem adornavit, cujus ego brevibus verbis monumenta indicavi, non latius persecutus sum, quòd eadem jam expendere in meis animadversionibus, & notis in Gratianum.

Progredior nunc ad recentiorum temporum disciplinam, & quæ in primis adparet ex Codice Gregorii IX. Novum subortum schisma temporibus Alexan-

dri III. novæ edendæ constitutioni in Concilio Lateranensi anni 1178. dedit occasionem, cap. 6. de elect. Nimirum contra Alexandrum à paucis numero Cardinalibus electus fuerat primùm Octavianus, deinde Guido, postremò Joannes, qui favore, & gratia Friderici Imperatoris elati per octodecim annos Romanam Ecclesiam turbaverunt. Ad illud schisma, illosque schismaticos referuntur capitulum 5. de electione, & capitulum 1. de schismaticis. In dicto autem capitulo 6. plura singularia deprehenduntur definita; primò, ut soli Cardinales ad electionem Papæ admitterentur, quod tamen jam ab Innocentio II. temporibus moribus obtinuerat; secundò, ut is electus ritè haberetur, in quem duæ ex tribus Cardinalium partes consensissent; tertio, ut à tertia tantum parte electus unà cum eligentibus excommunicationi subjacerent, si aut ille Pontificatum gereret, aut isti Pontificatum gerenti faverent; quartò, ut simili pœnæ subjaceret, qui à paucioribus, quam à duabus partibus electus à Pontificatu non humiliter abstineret, nisi major conceordia intercesserit: id est, nisi statim qui consentirent, duas ex tribus partibus, accedente aliquarum rati habitatione, conficerent. In collectione Bonifacii VIII. alia adjiciuntur singularia deprompta ex Concilio Lugdunensi anni 1273. sub Gregorio X., in cap. 3. de elect. in 6. Exorditur Gregorius, & ait, duo potissimum gravia pericula Ecclesiæ imminere, ubi Sedes Romana vacat, quorum primum est, si vacatio Sedis ejusdem in diuturnius tempus protrahatur; alterum, si discordia in electione Pontificis animos eligentium distrahat; proptereaque opportunum esse, ut nonnulla veterum decretis adjiciantur, supplendo potius, quam abrogando Alexandri III. aliorumque Pontificum sanctiones. Ita præfatus pergit, & disciplinam conclavis primus instituit, definiens, ut, cum Pontifex moriatur in civitate, in qua cum sua curia residebat,

Cardinales, qui fuerint in civitate ipsa præsentibus, teneantur expectare absentes spatio tantummodò decem dierum; quibus elapsis, sive absentes venerint, sive non, ex tunc omnes conveniant in palatium, in quo defunctus Pontifex habitabat, contenti singuli singulis tantummodò servientibus clericis, vel laicis, prout duxerint eligendum, nisi patens necessitas postulet, duos ad famulatum adsciscere. Sic congregatis Cardinalibus præcipitur, ut in eodem palatio in uno conclavi, nullo intermedio pariete, seu alio velamine, omnes inhabitent in communi, quod, reservato libero ad secretam cameram aditu, ita eladatur undique, ut nullus illud intrare valeat, vel ex eo exire; item ut nulli ad eosdem Cardinales aditus pateat, nec facultas secretè loquendi cum eis; nec ipsi aliquos ad se venientes admittant, nisi eos, qui de voluntate omnium Cardinalium ibi præsentium pro iis tantum, quæ ad electionis instantis negotium pertinent, vocarentur; insuper, ut nulli fas sit ad ipsos Cardinales, vel eorum aliquos nuncium mittere, vel scripturam, indicta ipso facto adversus eos, qui colloquia habuerint, vel nuncium, litterasve miserint, sententia excommunicationis. Imò ut cautiùs hæc fierent, statutum est, ut quæ Cardinalibus ad victum necessaria forent, per fenestram ad id apertam inferrentur. Quòd si intra tres dies electio Pontificis secuta non fuerit, statutum est, ut Cardinales per quinque subsequentes dies uno ferculo contenti essent, tam prandii, quam cœnæ causa; elapsis autem etiam quinque diebus, tantum panem, vinum, & aquam accipiant. Insuper adjectum est, ut vacante Sede Cardinales nihil de camera Papæ recipient, nec de aliis eidem Ecclesiæ tempore vacationis obvenientibus undecumque; sed ea omnia, ipsa vacatione durante, sub ejus, cujus fidei, & diligentia camera eadem est commissa, custodia mancant, per eum dispositioni futuri Pontificis reservanda; qui autem aliquid

quid receperint, teneantur ex tunc à receptione quorumlibet reddituum ad eos spectantium abstinere, donec de receptis plenariam satisfactionem impendant. Præterea mandatur Cardinalibus, ut quantoties in electionem incumbant, eamque ob rem ab aliis negotiis vacent, nisi forsàn necessitas adeo urgens incideret, ob quam oporteret, eos de terra ipsius Ecclesiæ defendenda, vel ejus parte aliqua providere; vel nisi aliquod tam grande, & tam evidens periculum immineret, cui omnibus, & singulis Cardinalibus præsentibus concorditer videretur, celeriter occurrendum. Quod si aliquis ex Cardinalibus conclave non intraverit, aut intrans absque manifesta causa infirmitatis exierit, facultas facta est cæteris Cardinalibus, eo minimè requisito, ad electionem liberè procedendi. Si verò ob infirmitatem idem conclave ex eis aliquem exire contingat, ipsa etiam infirmitate durante, potest, ejus suffragio non requisito, electio fieri. Sed si reparata salute, vel etiam adhuc infirmitate detentus redire voluerit, vel etiam si alii absentes post decem superius designatos dies supervenerint, re integra, id est ante factam electionem, admitti in conclave poterint, easdem regulas servaturi. Porro si quando contingat Romanum Pontificem extra civitatem, in qua cum curia residebat, obire, obligantur Cardinales in civitate, in cuius territorio, seu districtu, idem Pontifex obiit, convenire, nisi sit forsitan interdicta, vel contra Ecclesiam Romanam in aperta rebellionem persistat, quo causa in alia viciniore conveniant, quæ nec interdicta sit, nec Ecclesiæ Romanæ rebellis; eodem ritu observando in cæteris in hac urbe, quod Romæ observaretur, si Romæ Pontifex obivisset. In §. Præterea ejusdem capituli executio hujus constitutionis mandatur Dominis, aliisque Rectoribus, & Officialibus Civitatis illius, in qua electio fuerit celebranda, certis ibidem indictis pœnis adversus eos, qui Concilii formam non

servarent. In §. Cæterum monentur Cardinales, ut sincerè, religiosèque ad optimi Pontificis electionem deveniant, pacationibus omnibus penitus improbatis. Denique in §. ult. suadetur universo populo Christiano, ut pro optimi Pontificis electione preces in Deum enixas fundat, quod ut commodius fiat, Episcoporum omnium sollicitudo excitatur. Hæc ipsa constitutio confirmata deinde fuit à Clemente V. in Clement. 2. de elect., ubi tamen nonnulla adjecta fuerunt. Nimirum primò cautum est, ut officia Camerariorum, ac Pœnitentiariorum morte Pontificis non expirent; secundò, si vacante Pontificia Sede Camerarium, aut Pœnitentiarium quendam mori contigerit, ut valeat Cardinalium cœtus ad tempus vacationis alios Camerarios pro numero deficientium, item alios Pœnitentiariorum etiam in ulteriore numero, si videatur concorditer expedire, subrogare; tertio, ut nomine territorii civitatis, in qua Pontifex obierit, extra urbem designati in laudato Concilio Lugdunensi, intelligatur diœcesis; eo etiam adjecto, ut, si in certo loco causarum, & litterarum Apostolicarum audientia remanente, Pontificem alibi mori contingat, non ibi, sed ubi prædicta fuerit audientia, electio celebretur, etiam si audientia tempore mortis hujus vacare noscatur; nisi forsàn ante mortem Pontificis, Papa mandasset curiam transferri; quartò, si Romano non electo Pontifice Cardinales omnes vel simul, vel successivè contingeret exire conclave, ut ii, ad quos pertinet executio juxta constitutionem laudatam Gregorii X., Cardinales legitimè non impeditos iterum, & quam citò poterint, ingredi conclave compellant, ad electionem processuros secundum statum, in quo erant in conclavi, unde exiverunt; postremò, ut nullus Cardinalium cujuslibet excommunicationis, suspensionis, aut interdicti præfextu, à dicta valeat electione repelli. Confirmari visæ fuerunt hæc constitutiones multis etiam adjectis à Clemente VI. in constitu-

tu-

tutione Licet anni 1351. octavo idus Decembris, ab Julio II. in constitutione Cum tam divino anni 1503. 19. calend. Februarii, à Clemente VII. in constitutione Cum carissimus anni 1529. pridie nonas Octobris, & in constitutione Licet varia anni 1533. tertio nonas Septembris. Novam edidit constitutionem anno 1558. 17. cal. Januar. Paulus IV. adversus eos, qui ambitu curarent, ut ad Sedem Pontificiam promoverentur, & vivente adhuc Pontifice de Successoris electione tractarent. Incipit Cum secundum Apostolum. Clarius etiam explicavit laudatas constitutiones, quibus & nonnihil adjectis anno 1562. 7. idus Octobris, Pius IV. in sua constitutione, quæ incipit In eli-

gendis, & supremam manum admoverunt, Gregorius XV. in sua constitutione, quæ incipit æterni anni 1621. 17. cal. Decembris, Urbanus VIII. in sua constitutione, quæ incipit Ad Romani anni 1625. 5. calend. Februar., Alexander VII. in sua constitutione Inter cæteras anni 1669. 9. calend. Novembris, & Innocentius XII. in sua constitutione Romanum decet anni 1692. 10. calend. Julii. Prolixa res esset recensere singula his constitutionibus definita. Latè singula capita intelliget, quicumque ad illarum lectionem se contulerit in Bullario Romano; aut apud Camardam Episcopum Reatinum, qui synopsis edidit earundem constitutionum.

DISSERTATIO TERTIA

DE PATRIARCHIS, PRIMATIBUS, ET ARCHIEPISCOPIS.

CAPUT I.

De Origine, & Ratione harum Dignitatum.

Unt Episcopi omnes ordine pares, can. 6. caus. 7. quæst. 1., fuissent etiam omnes, uno dempto Pontifice Maximo, qui jure divino Primatus in Ecclesia tenet, pares jurisdictione, si nihil jure positivo ecclesiastico constitutum aliquando fuisset. Quoniam verò ad juris gentium regulas potestatem jurisdictionis exigi, nihil tale prohibente, imò ferè suadente divino jure, ob publicam, quæ exinde manat, utilitatem, expedire visum est, ut, sicut media per suprema, ita inferiora per media dirigerentur; placuit, ut non solum Romanus Antistes Episcopis omnibus præsideret; sed constituerentur Archiepiscopi supra Episcopos, supra Archiepiscopos Primates, supra Primates Patriarchæ, supra quos denique Pontifex Ma-

ximus emereret; unde, sicut in ordine varii erant Clericorum omnium gradus, ita & in difformi jurisdictione ecclesiasticæ Hierarchiæ dignitas, & majestas elegantior, & illustrior redderetur. Non poterat sanè hæc disciplina obtinere, nisi quidquam suæ jurisdictionis concederet Summus Pontifex aliquod Episcopis in Episcopos alios exercendæ, quando nemo ex Episcopis in Coëpiscopos vi sui Episcopatus ingenua ullam habebat prærogativam; eamque ob rem non injuria colligo, præstantiam, quæ Archiepiscopis, Primatibus, & Patriarchis constitutis accessit, cuidam veluti delegationi à Pontifice Maximo factæ tribuendam fore, quæ quidem ab initio speciale jus dici potuisset, deinde, quod ea in perpetuum facta fuerit, in jus ordinarium evasit; hoc enim est meo iudicio, quod ajebat